

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane celoletno . . . 180 K
mesečno 15 „
za zased. ozemlje . 300 „
za inozemstvo . . 400 „

Oglasi za vsak mm višine
stolpeca (58 mm) . 2 K
mali oglasi do 30 mm
stolpeca (58 mm) . 1 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/L
Telefon št. 72.

Upravišтво:

Sodna ulica št. 6.
Telefon št. 36.

Račun kr. pošt. ček. urada
št. 11.842.

Samouprava v demokratskem smislu.

Ž. Pazljivo sem prečital polemiko proti meni, ki jo danes prinaša „Slovenec“, reči pa moram, da nazadnje nisem vedel, kaj hoče: ni mu prav, da je JDS za avtonomijo občin, okrožij in pokrajin, ni mu prav, da je JDS za upravno sodstvo, in ker mu to ni prav, zato trdi, da mi nismo zanje.

Glede upravne sodnije ne bom več izgubil besede. SLS je bila dolgo časa sama na vladi, pa ni z mezinem genila za upravno sodnijo. Tudi ni nič storila za to, da bi se izjasnilo, v katerih slučajih je deželna vlada poslednja instanca. Vse drugo ne more nič izpremeniti na dejstvo, da je SLS to vprašanje od početka zavozila v napačen tir. Morda se tudi spomni, da takratni in sedanjí justični minister pripada „Parlamentarni zajednici“, ne pa demokratu.

Medtem ko se druge stranke love v meglah glede avtonomije, so demokrati od početka glede nje zavzeli jasno stališče:

Mi hočemo obsežno avtonomijo občin. Hočemo, da se več malih občin združi v krepko „veliko občino“ (načrt Winklerjev). Nad to komuno pa si želimo še dvoje višjih komun: *okraj in pokrajino*. Okraj bo zmagal že mnogo več kakor občina. Tam bodo od ljudstva voljeni zastopniki sodelovali tudi na državni upravi. Ako bi bila ostala demokratska vlada na krmilu, bi ta prevažna avtonomija bila *provedena* že preteklo pomlad. Nad okraji pa naj se organizira najvišja komuna — *samouprava pokrajine*, ki je obenem področje II. državne instance.

Medtem ko druge stranke nič jasne ne vedo reči, kake funkcije dajo deželam, smo mi jasno povedali, da jim damo izdatno finančno samostojnost, da jim rezerviramo poleg doklad realne davke sploh, da jim izročamo jako važne naloge notranje uprave in da pokrajinskim zborom damo zakonodajno oblast v okviru splošnega pooblastila in ustavi in posebnih državnih zakonov.

Ta program, ki je vzet iz programa „Demokratske Zajednice“, je postal vzor vsem drugim. Zares, treba je politične neresnosti kakor se jo le pri nas najde, če se naenkrat ena stranka izigrava kot edina braniteljica samouprave, ko pa se ji niti do danes ni zdelo vredno, da pride na dan z jasnimi in podrobnimi načrti. Kje pa je klerikalni ustavni program?

Kedar pridete ž njim na svetlo, tedaj bomo pogledali, v koliko ste našemu primeru sledili. Takrat se bo izkazalo, da glede samouprave ne morete reči nič drugega kakor mi. Vi boste le še 3 točke dodali: 1.) *Sotstvo* hočete dati deželam, da se vam vrne nade na šusterske čase. Za to nado ste pripravljene vreti vse troške učiteljskih plač na slabotne slovenske rame. 2.) Vso „notranjo“ upravo hočete dati deželni odboru: da bi ti odbori nastavliali, premeščali, odpuščali in disciplinirali tudi vse državno uradništvo in da bi imeli v roki tudi vso policijo in žandarmerijo. 3.) Vi hočete, da bodi deželna odgovorna le deželni zbor, ne pa centralni vladi, ki je eksponent ljudskega parlamenta vse države. V teh točkah (ne pa v vprašanju avtonomije) se ločimo: *to odkrito povejte!*

Boljševiški diamanti.

Pariz, 29. septembra. Kakor poroča „Matin“ iz Londona, so ameriška carinska oblastva zaplenila 14 zabojev draguljev, naslovljenih na zastopnika Moskve v Washingtonu. Zaboji so bili okrcani v skandinavskem pristanišču. V enem teh zabojev je bilo 100 diamantov.

Papež profi Jugoslaviji.

Beograd, 29. septembra. (Izvir.) Vatikan je odklonil predlog naše vlade, da se v Subotici ustanovi posebna nadbiskupija. Vsled tega bi Bačka in Banat spadala še nadalje pod cerkveno upravo madjarskih središč! Beograjska radikalna „Tribuna“ piše, da je treba v interesu naše države na vsak način na-

praviti konec takemu nam sovražnemu postopanju papeža in rimske kurije, kateri še ni dosti, da podpira Italijo in d'Annunzio, marveč sedaj tudi še Madjare in Horthyja in ki dosledno nastopa proti kraljevini SHS. Edini odgovor na to izzivanje Vatikana bi bilo prekinjenje vsakih zvez z njim.

Novi ukrepi plebiscitne komisije.

Celovec, 29. septembra. (Izvir.) Na današnji seji plebiscitne komisije so bile sklenjene sledeče odredbe: Tovorni avtomobili (kamioni) ne smejo več iz cone A. Nemci torej ne bodo mogli več udirati v naše ozemlje. Plebiscitna komisija je dalje razpravljala, kaj naj se ukrene z nemškim propagandnim blagom, ki so ga zaplenile jugoslovanske oblasti. Komisija je sklenila, da se to blago spravi v skladišča, dokler se ne ukrene kaj drugega. V naši coni morajo biti gostilne že ob pol deveti uri zvečer zaprte. To nedeljo morajo biti gostilne sploh zaprte in se ne sme nikjer točiti alkohol. Dne 9., 10. in 11. oktobra se ves dan nikjer ne sme točiti alkoholne pijače. Ker so v coni B ponekod jugoslovanski člani občinskih glasovalnih odsekov neprestano v osebni nevarnosti, se je plebiscitna komisija danes bavila tudi s tem. Tako je dobila celovška distriktna komisija ukaz, da mora avstrijska uprava določiti dva orožnika, ki morata vsako noč stražiti hišo našega boroveljskega okrajnega glavarja. G. Ferjančič je bil ponoči od Nemcev že ponovno nadlegovan. Splezali so celo po lestvi do okna njegove sobe in vpili na njega „Raus mit dem Tschuschen!“ Komisija se je bavila tudi z nemškim terorjem v Zrelcu, kolikor spada v cono B. Distriktna komisija za celovško okolico je dobila ukaz, da morajo avstrijski orožniki člana našega glasovalnega odseka Popeka spremljati na vsako sejo volilne komisije. Pred njegovo hišo pa morajo neprestano patrulirati za njegovo osebno varstvo patrulje. *Iz vseh teh odredb se vidi, da se je tudi že plebiscitna komisija dovolj prepričala, kdo pravzaprav izvaja teror na Koroškem. Ugotavlja, da v našem ozemlju proti našim ljudem še ni bila potrebna nobena slična odredba.*

Ljubljana, 29. sept. Iz Celovca poročajo z merodajne strani: V zadnjem času razširja Dunajski korespondenčni urad in nemško časopisje po svetu vesti, kakor da vrši slovensko prebivalstvo in jugoslovensko

uradništvo na plebiscitnem ozemlju teror nad nemškim prebivalstvom ter mu hoče tako zabraniti svobodno glasovanje na dan plebiscita. Vse te in podobne vesti ne odgovarjajo resnici. Njih izvor je iskati v nameri celovških Nemcev, da bi dosegli, da se dan plebiscita odgodi, ker bi bil sedaj izid glasovanja zanje popolnoma neugoden. Vsa ta kampanja po dunajskih, berlinskih in graških listih ter potom raznih agencij je bila dogovorjena v Celovcu pred nekaterimi tedni. Tedaj je deset novinarjev pod vodstvom dvornega svetnika Finka imelo z nemškimi celovškimi uglednimi krogi posvetovanje, ki je dovelo do sklepa: „Z ozirom na to, da bodo, ako se bo vršil plebiscit dne 10. oktobra, Nemci poraženi, se mora z vsemi mogočimi sredstvi delati na to, da se plebiscit odloži.“ Po tem načrtu prihajajo Nemci iz Avstrije in Nemčije, podpirani po neprijateljih naše države, v masah v plebiscitno ozemlje ter izvijajo narod, napadajo naše oblasti in vrše teror. Dunajski korespondenčni urad pa pridno razširja potom rimskih, berlinskih in drugih agencij fantastične vesti o nevzdržljivem položaju na plebiscitnem ozemlju in o nekakem terorju od strani naših ljudi. Najboljši dementi vseh teh klevet je zadnji sklep plebiscitne komisije, da se bo vršil plebiscit dne 10. oktobra.

Velikovec, 29. septembra. (Izvir.) Danes se je vršil ob veliki udeležbi občinstva pogreb slovenskega orožnika Petra Karbana, ki so ga Nemci na bestialen način ubili. Priče so izpovedale, da so ubijalci z gorjčami tolkli po nesrečnej, ki je brez zavesti ležal na tleh, s tako močjo, da so se udarci slišali skozi zaprta okna v sobo 70 m oddaljene orožniške postaje. 11 ubijalcev je že zaprtih, 4 so ubežali v Avstrijo. Ubijalci so delavci tvornice v Mostiču in znani plačani nemški agitatorji.

Celovec, 29. septembra. (Izvir.) Italijani so v Pliberku zadnji čas zelo čudno obnašajo. Tako so italijanski vojaki že ponovno psovali tamšnjega našega sodnika dr. Kavčiča in klicali za njim dr. Čuš.

Arnavtski parlament.

Beograd, 29. septembra. „Politika“ javlja iz Debra: Prvič, odkar so bili pregnani Italijani iz Albanije, se je sestal v Tirani albanski parlament. Poleg drugih vprašanj so na tej seji razpravljali o sporazumu z našo državo. Bajram Cur je zastopal stališče, da se more o sporazumu govoriti šele tedaj, ko bo Jugoslavija voljna vrniti Albaniji vse „odvzete pokrajine“. Njegov govor so pozdravili posebno oni poslanci, ki so se aktivno udeležili arnavtskega napada. Razen tega so govorili tudi o možnosti, da se tudi Albanija udeleži pogajanj za rešitev jadranskega vprašanja, ker je Italija obljubila tiranski vladi, da se bo za to posebno zavzela.

Komunisti na češkem.

Praga, 29. septembra. Kongres čeških levičarskih socialistov je sprejel delovni program po načelih tretje internacionale. Za enkrat pa se ne bodo priključili k Moskvi in so sprejeli k zadnji točki delovnega programa pristavek, da bodo o priklju-

čitvi sklepali ali po referendumu, ali pa na prihodnjem izrednem zborovanju stranke.

Komunisti v Mehiki.

Pariz, 29. septembra. Kakor javlja „Chicago Tribune“, so bili v mestu Mehiki boljševiški nemiri. Boljševiški agitatorji so navalili na narodno palačo in so imeli z balkona govore na tisočglave množice. Narodna palača je bila okrašena z rdečimi zastavami. Iz vseh delov dežele so poslali čete v mesto, da bi se zatrli nemiri. Položaj je jako resen in tembolj nevaren, ker je predsednik Huerta obolev.

Iz ministrstev.

Beograd, 29. septembra. Ministrstvo za trgovino bo v kratkem osnovalo industrijsko-obrtni muzej v Beogradu, kateri bo imel nalogo, da bo pospeševal domačo industrijo in obrt.

Beograd, 28. septembra. Ministrstvo za narodno zdravstvo je objavilo natečaj za 15 slušateljev medicinske. Prošnje z dokumenti se bodo sprejemale do 10. oktobra.

Pred jadransko konferenco.

Beograd, 29. sept. (Izv.) V tukajšnjih krogih se zatrjuje, da želi Italija da bi se nova pogajanja vršila v kakem mestu na njenem ozemlju.

Naša vlada bo nasprotno predlagala Švico. Pasić je odklonil, da sodeluje pri pogajanjih, zato bo odšel na pogajanja poleg dr. Trumbića tudi ministrski predsednik Vesnić, toda ta le v tem slučaju, ako se z italijanske strani udeleži Giolitti. Sicer pa bo mesto Pasića sodeloval na pogajanjih dr. Spalajković. Kot eksperta bosta sodelovala Andrija Radović in dr. Otokar Rybar.

Predsedniki glavnih volilnih odborov.

Beograd, 29. septembra. (Izv.) Državni odbor je danes določil predsednike glavnih volilnih komisij za 55 volilnih okrajev z žrebom. Ti predsedniki morejo biti le člani najvišjih sodišč v državi. Žreb je te višje sodne funkcije razmetel po celi državi. Za mesto Ljubljano je izzreban kot predsednik volilne komisije Ivan Ivković, predsednik apelacijskega sodišča v Beogradu, za mariborsko okrožje Sava Cerović, član velikog suda v Podgorici, za okrožje ljubljanske okolice dvorni svetnik Fran Dukić od nadsodišča v Ljubljani; predsednik ljubljanskega nadsodišča dr. Ivan Kavčnik je določen za Prokuplje, dvorni svetnik Miha Gabrijeleš v Mostar, člani stola sedmorice v Zagrebu dr. Furlan za Sremsko Mitrovico, Fran Milčinski v Travnik, Makso Černe za rudniški okrug; za mesto Zagreb bo predsednik dr. Tabaković iz Novega Sada, za Beograd domačin Aleksa Andjelković, v Črno goro Josip Stjepanović iz Zagreba in v Bitolj Milan Seoboda iz Zagreba. Kot predsednik volilnega odbora za Negotin je izzreban Stojan Prokić, ki je tudi član državnega sveta, ker pa bo sam kandidiral, ga je državni odbor sklenil vprašati, ali sprejme to funkcijo. Jutri bo državni odbor določil člane volilnih odborov.

Gospodarska deputacija pri fin. ministru.

Beograd, 29. septembra. (Izv.) Finančni minister Kosta Stojanović je danes sprejel okrog 50 članov broječo deputacijo trgovcev in industrijalcev cele kraljevine. Industrijalci intrgovci so mu predložili svoje pritožbe ne toliko radi visokosti novih davkov, kolikor v prvi vrsti proti načinu kako so se ti davki uvedli in kako se hočejo izterjavati. Zlasti so kritizirali način, da so se ti davki uvedli preko noči in so posebno glede trošarine navajali, da naravnost ogora produkeijo. Finančni minister je priznal, da so se glede forme zgodile pogreške, ki jih hoče popraviti. V to svrhu hoče sklicati v najkrajšem času enketo trgovcev in industrijalcev, ki naj predlaga izboljšanja in premembe finančnega zakona v smislu varstva industrijske in obrtne produkeije ter trgovine.

Carinska komisija.

Beograd, 29. septembra. (Izv.) Finančni minister Kosta Stojanović je obljubil demokratskim poslancem, da bo v carinsko komisijo, ki sedaj posluje v Mariboru in pride v Ljubljano in Zagreb, povabil tudi zastopnike trgovske zbornice v Ljubljani ter zastopnika finančne delegacije in eventualno tudi še drugih gospodarskih krogov, da preštudirajo ves carinski postopek in predlagajo, kar je potrebno za izboljšanje razmer.

Zarota proti sultanu.

Athene, 29. septembra. (Izvirno). Tukajšnji list „Elabros“ javlja, da so v Carigradu na sledu zaroti, ki je imela namen zastrupiti sultana.

Uradniško vprašanje.

Beograd, 29. septembra. Z ozirom na vesti, da se bo vprašanje uradniških doklad še enkrat pretresalo je naš dopisnik dobil sledeče avtentično pojasnilo: Ministrski komite, ki je v soboto razpravljalo o uradniških dodatkih, je imel obširno polnomoč od ministrskega sveta. Njegovi sklepi so torej definitivni. Informacija „Jutra“ o njihovi vsebini je bila točna. Ali bo mogoče izplačati nove doklade že s 1. oktobrom še ni sigurno. Vsekakor pa veljajo od 1. oktobra. V slučaju, da prejme uradništvo prihodnjega prvega še po starem, se bo pozneje izplačala diferenca.

Pogajanja v Rigi.

Pariz, 29. septembra. Iz Rige poročajo, da sta se obe odposlanstvi malone sporazumeli glede demarkacijske črte za premirje.

Moskva, 29. septembra. Na tretji seji mirovne konference v Rigi sta podala predsednika obeh odposlanstev izjave o stališču svojih vlad. Izjava Domskega je bila samo formalna. Odgovori na ruske mirovne predloge so bili nepopolni in izogibni. Rusko odposlanstvo ima vtis, da hočejo Poljaki zavleči pogajanja.

Moskva, 29. septembra. „Izvestja“ poročajo s Krima: Wrangel namevara izklicati Miljukova za predsednika ruske republike.

Narodno Predstavništvo.

Beograd, 29. septembra. (Izvir.) Narodno predstavništvo je danes nadaljevalo debato o dogodkih na Hrvaškem. Predsedoval je podpreds. Ribnikar, govorila sta posl. Rittig in Surmin. Jutri govori Protić, pravijo, da bo ostro nastopil proti vladi.

Vorarlberžani hočejo proči od Avstrije.

Innsbruck, 29. septembra. (Izv.). Spomenica Vorarlberžanov zaradi odcepitve od Avstrije in priklopitve k Švici je dokončana in se bo predložila te dni potom dunajske vlade in direktno vsem v Zvezi narodov udeležnim državam.

Revizija premogovih cen.

Beograd, 29. septembra. (Izv.) Na intervencijo poslanca dr. Novaka radi podražanja premoga je izjavil minister za rude Kovačević, da je poslal posebno strokovno komisijo na lice mesta in da bo po njenem poročilu dal točen odgovor. Na intervencijo istega poslanca je minister za trgovino dal trgovski zbornici v Ljubljani naročilo, da se lahko kopirira s člani Štajerske. V smislu predloga deželne vlade in trgovske zbornice iz decembra 1919. Zbornica bo na ta način kompletna in bo lahko imela plenarne seje.

Poljska in Litvanska.

London, 28. septembra. Zveza narodov je zrazila Poljski svoje začetnje nad ultimatomom Litvanski ter jo povabila naj se podvrže njenemu razsodišču. V ta namen odide na lice mesta posebna komisija.

Varšava, 28. septembra. Poljski minister za zunanje zadeve Sapiecha je zjavil, da pohod poljskih čet na Litvansko nima političnega značaja, temveč, da je zgolj stratežičnega pomena.

Francija nam obrača hrbet.

Beograd, 29. septembra. (Izvir.). „Tribuna“ prinaša članek z naslovom: „Francija nam obrača hrbet“, v katerem poroča, da je senator Privat, predsednik francosko-italijanske lige imel na kapitolu v Rimu govor, v katerem je naglašal, da obrača Francija Jugoslaviji hrbet in rekel, da bo Francija ravnotako branila jadransko morje, kakor je Italija branila Strassburg.

Razprava o hrvatskih dogodkih v parlamentu.

Beograd, 28. septembra. Poslanec *Bukšeg* je obrazložil svojo interpelacijo o nemirih na Hrvatskem (glavna vprašanja interpelacije smo že večer objavili Op. ur.) v polurnem ostrem govoru, v katerem je m. dr. dejal: Popis in žigosanje konj ter druge živine na Hrvatskem se je izvedlo po starem zakonu kraljevine Srbije, ki je danes tako za Srbijo samo, kakor tudi za vse druge kraje zastarel in neprimeren. Istočasno se je tudi vršilo rekviriranje, ne da bi se plačala ljudstvu odvzeta živina. Sporedno s tem se je tudi vršilo odzemanje živine za tlako vojski. Vse to je bilo v veliko škodo gospodarjem, zlasti sedaj v času žetve in trgovanja kornu. Godilo se je pa, ne da bi bilo ljudstvo pravočasno poučeno ali drugače obveščeno. Enako se je postopalo tudi v Bosni in v drugih pokrajinah. Pri uporu, ki je ob tej priliki nastal v Hrvatski in ki ima svoje vzroke v splošni nezadovoljnosti kmetijskega prebivalstva, je došlo do oboroženega spopada, pri katerem so bili mrtvi in ranjeni. Za tem je začelo s svojim delovanjem podivjano orožništvo. Politični režim v Hrvatski je danes isto kakor za časa Avstrije. Vojska oblast je desavuirala civilno. Govornik je navajal, da je major *Plić* v Belovaru tolkel s puškinim kopitom kmete in jih psoval. Tako postopanje je najhujši strup za državo in narodno edinstvo. (Burno odobravanje in plosk.) Istočasno se je vršilo rekviriranje, ne da bi se ljudstvu plačala živina. Orožništvo je postopalo tako barbarško, da leži še 50 kmetov težko ranjenih zaradi batljanja v belovarski bolnišnici. Batljanje je sistem, ki se izvaja na Hrvatskem. Upam, da bo vlada izjavila, da bo kaznovala krivce in ne samo one, ki so z druge strani pogazili zakon. (Burno odobravanje in plosk.)

Ministrski predsednik *Vesnić* je v svojem odgovoru (ki smo ga deloma tudi že objavili) povdarjal: Vlada nima ničesar prikrivati z ozirom na organe države in na krivce teh dogodkov. Ona smatra, da je v korist državi, da o takih stvareh javno razpravlja, ker le s skupnim sodelovanjem najdemo sredstva za ozdravljenje. Vlada je napram dogodkom na Hrvatskem zavzela popolnoma legalno stališče in ni posegla po nobenih izrednih sredstvih. Preiskava pa je prepričala, da je žigosanje živine samo povod in izgovor, pravi vzrok pa je iskati v političnih tendencah enega dela naroda, zavedenega, nezadostno obveščenega in nezadostno branjenega, ki je ponekod od gotovih voditeljev popolnoma obvladan.

Gospod interpellant ima morda prav, ako kritikuje zakon in ako smatra, da ta zakon ni zadosti primeren za sedanjí čas in da ga je treba izpremeniti. Toda ne bodimo preostrog v oceni, ne pozabimo, da je s pomočjo tega zakona bila organizirana vojska prejšnje kraljevine Srbije. To delo je uspeh te vojske. (Plosk.) Če je revizija potrebna, pa vendar ne smemo dopustiti, da se izvrši nasiloma. Ako se vladi očita, zakaj ni do sedaj revidirala vojne zakone potom uredbe, potem moramo odgovoriti, da v trenutku, ko naši mednarodni posli še niso končani, ne gre takorekto izpreči naš stari voz. (Odobravanje.) Kar se tiče konkretnih pritožb interpellanta izjavlja ministrski predsednik, da se bo vsaka preiskala ter postopalo strogo po zakonu. Glede batljanja moramo izjaviti, da po zakonu ni samo nedopustno, temveč najstrožje prepovedano. (Posl. Bukšeg: Pa se vendar vrši!) Vsak slučaj bomo kaznovali. Kritizirajte gospodje, toda prosim vas, zaklinjam vas, bodite zmeri in v besedah in v tem, kar pišete. Svoji državi in sami sebi delate prav slabo uslugo, ako tako reputacijo stavljate kot občni pojav na račun vojske, ki je v Evropi priznana kot ena najboljših in najbolje urejenih. (Burno ploskanje in navdušeni vzkliki: Živela vojska!) Ni dopustno, da naši protivniki, naši neprijatelji pišejo in govorijo tako o njej. Toda, gospoda, s koliko bolestjo moramo poslušati in gledati svoje brate, za katere je, ker je narodna, ker je demokratska, prenesla vse, da jo ti njeni bratje s tako lahkim srcem eni sramotijo, drugi pa to poslušajo (frenetično odobravanje, burno ploskanje). Gospoda, vlada, ki ne bi smatrala za svojo prvo in osnovno dolžnost, da štiti osebno varnost in osebna prava vsakega državljanca

naše države, v nobeni državi ne bi smela niti trenutek ostati na tako častnem, obenem pa na tako odgovornem mestu. Naša vlada je do sedaj storila to, kar je bila njena dolžnost. Mislim, da je popolnoma odveč, vendar pa moram na koncu izjaviti, da je njena dolžnost v prvi vrsti, da ohrani celokupnost in red v naši zedinjeni državi. Njej bomo doprinesli vse potrebne žrtve, uverjeni, da bomo na ta način s svoje strani najbolje ustregli velikim interesom našega naroda. (Burno odobravanje in ploskanje.)

Kriza socializma na Češkem.

Praga, 26. sept. II. — Iste težave, ki jih preživlja socializem, zlasti marksizem na celnem svetu — svetovna kriza marksizma — so vrgle senco na socializem vseh smeri v češkoslovaški državi in s tem na celo državo, ker socialisti imajo odločilno večino v občinah in parlamentu. To krizo strank je preživljala cela država in ker je kriza naraščala, naraščale so težave cele republike.

Bližina Rusije, tisoči in tisoči naših ljudi, ki so živeli in aktivno delovali v Rusiji, ali kot legionarji, ali kot boljševiki in so se vrnili v domovino, dogodki v sosednji Nemčiji, na Madžarskem, koketiranje Nemcev v republiki z vsakim neprijateljem, v prvem redu torej z boljševizmom, gospodarske nepravilke, pomanjkanje dela v tvornicah, splošna psihoza po vojni — vse to je delovalo na mase in omogočalo mnogoštevilnim agitatorjem iz Rusije, da boljševizem radikalizira mase in da pridobiva tla. Agitacija se je vršila pod firmo in zaščito socialnodemokratske stranke, v katero so vstopili vsi agitatorji, da so mogli v njenih organizacijah delovati. Oni so tvorili t. zv. levo krilo stranke, „marksistično levico“ in so torej bili del stranke.

Agitacija je bila na koncu konca naperjena proti republiki in se je vršila vzporedno z brezobzirno agitacijo Nemcev, Madžarov, monarhistov. Marksistični levici so se pridružili vsi oni elementi, ki so bili za časa vojne najtrdnješa opora Habsburgovcem: Šmeral in mrzlični avstrijski oficirji, dalje agenti sovjetske Rusije in vsi, ki niso bili zadovoljni, ali ki so iskali državne službe.

Socialnodemokratska stranka, po volitvah (v aprilu 1920.) najmočnejša stranka v parlamentu, pa vendar ne tako močna, da bi z drugimi socialisti imela večino, je molče gledala in trpela to delovanje „za ruski račun“; geslo je bilo: *edinstvo stranke* in to geslo je komunistom, levici, omogočilo tako dolgo delovanje.

Končno je postalo socialnim demokratom, „desnicam“, jasno, da očitno izgubljajo ves vpliv in moč v organizacijah in masah; levica je sabotirala vlado — v kateri so socialisti imeli večino! — sabotirala je republiko in je grozila, da ima maso za seboj. Ko je Ljening naznanil pogoje za vstop v III. internacionalo, je bilo očitno, da se ne more več trpeti neznošenega stanja.

Socialni demokrati: Stivin, Soukup, Johaniš, Tusar, so odločno nastopili proti „levici“, komunistom; ker niso hoteli sprejemati v stranki no glasilo „Pravo Lidu“ poročil komunistov in ker so bili voditelji strankinih podjetij komunisti, so komunisti prevzeli organ stranke, tiskarno, knjigarno v svoje roke in so spremenili „Pravo Lidu“ v „Rude (Rdeče) Pravo“. Socialni demokrati so sklenili, do bo glavni zbor stranke koncem decembra in ne 25. septembra; komunisti pa so ga večerj vseeno otvorili.

Simpatije javnosti so očitno popolnoma na strani socialnih demokratov in odločno proti komunistom. Tako je tudi med delavstvom. Kriza bo skoraj gotovo končala s popolno znano socialnih demokratov. Socialni demokrati so enotni, močni, medtem ko je med komunisti mnogo raznih elementov in eden ne zaupa drugemu, posebno pa v programatičnem oziru ni nobene enote. Vse družile globoka mržnja, opozicijskega manjka moči ustvarjenja.

Gotovo je, da se nahaja republika pred novimi volitvami, iz katerih sigurno izdeje mirnejši elementi ojačeni; volitve se bodo vršile v glavnem v znamenju protikomunizma. Tudi poslabšana situacija boljševikov v Rusiji vpliva neugodno na izglede naših komunistov.

Politične beležke.

+ **Avstrija in koroški plebiscit.** Dunajski listi priobčujejo poluradno izjavo avstrijske vlade o plebiscitu na Koroškem. Dunajska vlada pravi, da je neznošemu stanju na plebiscitnem ozemlju krivo največ to, ker niso ententne čete takoj po ratifikaciji mirovne pogodbe zasedle plebiscitnega ozemlja, kakor se je to zgodilo v Gornji Šleziji. Zato se je v zadnjem momentu poizkusilo vse, da se to doseže. Poslanik avstrijske republike v Parizu je po nalogu svoje vlade predložil poslaniškemu svetu zahtevo dunajske vlade, da naj sedaj tik pred plebiscitom zasedejo ententne čete plebiscitno ozemlje. Enako spomenico je izročila dunajska vlada vsem poslanikom zaveznih sil vseh vseh na Dunaju. V komunikatu o teh korakih pravi dunajska vlada, da je zvedela, da bo poslaniški svet razpravljal o ti zahtevi na svojem prvem sestanku in ukrenil vse, kar najde za potrebno!

+ **Novi nemiri na Hrvatskem.** V zadnjem času se opaža na Hrvatskem nova agitacija proti oblastvom po vaseh varaždinske županije. Agitatorji kmete zlasti nagovarjajo, naj napadejo orožniške postaje. V nekaterih vaseh so se napadi že prišli. Tudi v tem gibanju je opaziti tuje vrste.

+ **Jadransko vprašanje.** „Neue Züricher Ztg.“ javlja iz Beograda — kakor pravi točno informacijo — da je italijanska vlada s posredovanjem neke druge vlade že vprašala beograjsko vlado, kdaj in kje bi se mogla začeti neposredna pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Ta poziv je baje uradno izročila neka druga vlada beograjski vladi. Domneva se to, da je ta vlada Češkoslovaška, ki je v zadnjem času pokazala toliko interesa na rešitvi jadranskega spora. K ti vesti dostavlja rimski Giornale d'Italia, da je na ta način rešen rus uradnih in poluradnih poročil raznih listov in novinarskih agencij, ki so vedno poročale, da stojimo pred neposrednimi pogajanjmi, a da od nobene strani še ni prišel konkreten predlog!

+ **Jugoslavija in albansko vprašanje.** „Temps“ javlja njegov specialni dopisnik iz Beograda: Kakor govore vsi predznaki, se jugoslovanski generalni štab pripravlja na okupacijo Skadra. Iz popolnoma zanesljivega vira sem doznal, da je te dni poslanik neke zavezniške vlesile jako resno opomnil predsednika vlade dr. Vesniča in ministra zunanjih zadev na nevarnost, ki jo povzroča njih politika v Albaniji! V političnih krogih se domneva, da ni izključena demisijska sedanega jugoslovanskega kabineta.

+ **Bolgarska in vojni krivci.** Na podlagi mirovne pogodbe z Bolgarsko je zahteval poslaniški svet od Bolgarske, da ji izroči osebe, ki so naznačene v dodatku mirovne pogodbe kot vojni krivci, ki bi morali pred medzavezniško sodišče. — Ker se med osebami, ki jih zahtevajo zavezniški, nahajajo tudi osebe, ki jih zahteva naša država, se je beograjska „Politika“ obrnila na bolgarskega poslanika Todorova, ki je izjavil: Vprašanje o izročenju vojnih krivcev je jako delikatno. Težko je dobiti vlado, ki bi mogla in smela izročiti svoje podanike sodiščem v inozemstvu. Ali ako bi tudi to storili, tedaj bi bilo to proti želji našega naroda, ki hoče sam, da sodi in kaznuje one, ki izmed Bolgarske in Srbije položili prepad, napolnjen z bratskimi trupli. Naša želja je — in to je Stambuliški že dokazal — da kaznujemo brez milost vse one zločince, ki so zagrešili toliko grozot v okupirani Srbiji. Da damo dokaze svojih odkritostnih namer, da kaznujemo sami te neljudi, a da ne prekršimo določb mirovne pogodbe, bom v ti smeri storil sledeče korake: Te dni odpotujem v Sofijo, a pred svojim odhodom predložim predsedniku vaše vlade Vesniču sledeči predlog: Sestavi naj se mešana parlamentarna komisija, ki naj bi bilo v njeni polovici vaših in polovico naših narodnih poslancev. Ta komisija naj bi na licu mesta izvršila anketa v vseh okupiranih krajih, nepristransko in pravično naj bi konstatirala krivično odgovornost in zločine vsakega posameznega obtoženca, a po poročilu te komisije, ki bi bilo obenem obtožnica, bi se postavili pred skupno bolgarsko-srbsko sodišče ti krivci.

Domače vesti.

Ljubljana, 29. septembra.

* **Ljubljanski volilni imeniki.** Volilni imeniki za ljubljansko občino so dogotovljeni in bodo prihodnji teden razporejeni strankam na vpogled. Na izredni seji ljubljanske občinskega sveta danes ob 12. uri dopoldne sta bila izvoljena v posebni odbor, ki ima pod predsedstvom župana sklepati o popravkih volilnih imenikov, kot člana odbora občinskega svetovca *Anton Likožar* in *Maks Lilleg*.

* **Novi občinski svetovalci.** V ljubljanski občinski svet sta poklicana namestnika *Alojzij Lenček* in *Jakov Vode* na mesto umrlih svetovalcev *Ivana Beliča* in *J. Bonača*. Namesto večerj umrlega svetovca *Jakoba Smeleta* bo poklican namestnik *Val. Vončina*.

* **Minister Korošec okreval.** Minister Korošec je danes popolnoma ozdravljen zapustil mariborsko bolnico.

* **Seja višjega šolskega sveta** se vrši danes; razen različnih imenovanj je na dnevnem redu tudi vprašanje o političnih organizacijah med srednješolsko mladino, o katerem poroča šolski nadzornik dr. L. Poljanec.

* **Obsojeni obrekovalci.** Na tožbo zastopnikov naprednega učiteljskega gg. E. Gangla, L. Jelenca in I. Dimnika sta bila na današnji razpravi pred ljubljanskim okrajnim sodiščem obsojena klerikalna lista „Slovenec“ in „Slovenski Učitelj“ zaradi sramotljivih napadov na napredno učitelstvo, zlasti pa na zgoraj imenovane zastopnike. Seveda sta se tožena urednika izgovarjala, da „nista nič brala“. Obsojena sta bila zaradi zamenjanja uredniške dolžnosti *Miha Mojskerc* na 400 K ali 40 dni zaporu in učitelj *Labernik* na 100 K ali 10 dni zaporu.

* **Nesramen napad na sokolstvo!** pripravlja klerikalci z izdajo brošure „Ajmo Sokolčič“, v kateri blajijo sokolstvo na najbolj nizkoten in podel način. V brošuri ponavljajo med drugimi tudi vse stare nesramne napade iz Bleda, zaradi katerih so bili odgovorni uredniki Slovenca in Večernega lista že sodnijsko kaznovani in so jih preklicevali. Ker ima brošura tako zunanost, da bo marsikdo mislil, da jo je izdalo sokolstvo, opozarjamo občinstvo že sedaj na ta nizkoten napad. Brošura bi morala iziti že pred mariborskimi sokolskim zletom, pa se je izdaja vsled raznih ovir zakasnela. Ta napad bo dobil tudi primeren odgovor.

* **Rumunski prestolonaslednik v Ljubljani.** Danes popoldne ob 14. uri se je peljal s Simplon-ekspresom skozi Ljubljano rumunski prestolonaslednik *Karol Ferdinand* s svojim spremljevalcem na poti iz Pariza v Rumunijo. Jutri zjutraj dospe v Beograd, kjer mu prirede slovesen sprejem.

* **Velikodušen dar.** Povodom obiska koroške mladine so naše knjigarnice obdarovale šolske otroke z raznimi šolskimi in leposlovnimi knjigami! Tudi naš višji šolski svet je velikodušno poslal 8 (beri in reci osem) raztrganih šolskih knjig, večinoma „Velikih katekizmov“, ki so bile v takem stanju, da jih obdarovatelji niso mogli izročiti koroškim otrokom!

* **Užaljeni dr. Velikonja.** Vladni koncipist dr. Velikonja, ki ga je poverjeništvu za prosveto odredilo v višji šolski svet, da pomaga imenovati vrstovske nadzornike, toži uredništvo „Učiteljskega tovariša“, ker ga je imenovalo v članku „Muhe enodnevnice“ — klerikalnim petelinom.

* **Obdarovani finančni minister.** Neki zagrebški trgovec ima v skladišču 2000 vžigalnikov, za katere je plačal 10.000 K. Po novem trošarskem zakonu bi moral plačati 30.000 K trošarine. Zato je sedaj stavil vse vžigalnike finančnemu ministru na razpolago, ker raje izgubi 10.000 K, kakor da bi moral plačati še 30.000 K trošarine.

* **Mariborski gerent dr. Leskovar** je razrešen. Na njegovo mesto bo imenovan višji uradnik iz politične uprave.

* **Slovensko šolstvo v neodrešeni domovini.** „Piccolo“ poroča, da se otvorijo s 1. oktobrom učni tečajji na slovenskih šolah v Julijski Benečiji. Uveden bo na slovenskih šolah nepretrgan dnevnik. Vlada namerava zasebno šolo pri Sv. Jakobu sprejemati v mestno ali državno. Tudi sedem otroških vrtcev, ki so bili doselej zasebni, postane najbrž javnih.

Idrijsko realno nameravajo prenesti v Ajdovščino. Vlada namerava nadalje ustanoviti popolno učiteljsko in še en srednješolski zavod, da zabrani izseljevanje slovenskih dijakov v Jugoslavijo.

* **Izredni občni zbor krajevne organizacije demokratske stranke v Celju,** ki se je vršil v torok dne 28. t. m., je bil dobro obiskan. Razpravljalo se je obširno o predstojajočih volitvah. V mestni gerentaki svetovet je bil namesto odstopnega dr. Žiberja izvoljen kot zaupnik stranke finančni svetnik dr. Avgust Sedlar.

* **Naši in italijanski trgovci.** Iz primorskih krogov nam pišejo: Občevalni jezik mnogih naših trgovcev in industrijalcev. baje tudi naših trgovskih zbornic s Trstom je italijanski. To boli naše zavedne ljudi na zasedenem ozemlju, ker jim silovito škodi ter slabi njihovo moč in moralno. Danes marsikateri laški trgovec v Trstu vzdržuje s sredstvi, pridobljenimi pri Jugoslovanih, fašistske tolpe morilcev ter prihaja vkljub temu kadarkoli se mu zahoče k nam brez vsake ovire, izziva nemoteno s svojo italijansko povsod po kavarnah in drugih lokalih, po uradih in na ulici ter vrši obenem važno službo italijanskega špijona. Medtem pa naš človek, trgovec, delavec ali kdorkoli v Trstu in drugih krajih Primorja ni varen niti svojega življenja samo zato, ker je Jugoslovian. Naši trgovci naj se odločno postavijo za pravice svojega jezika. Kakor so oni napram svojim odjemalcem uljudni in kulantni, isto obnašanje naj zahtevajo od Italijanov napram sebi.

* **Nov odvjetnik.** Odvetska zbornica objavlja, da je dr. Milan Orožen dne 23. septembra bil vpisan v imenik odvjetnikov s sedežem v Celju.

* **Naš novi kovani denar.** V dunajski državni livarni za denar, kjer so za časa vojne izdelovali namesto denarja razne kolajne in medalje, se je začelo sedaj, ko je prišlo naročilo jugoslovanske vlade, s sistematskim delom. Dosedaj je naročenega 30 milijonov komadov kovanega denarja, ki ga izdeluje 180 delavcev in delavk. Sedaj se končuje delo na matrikah in ko bo to končano, se začne takoj z ulivanjem denarja. Novi jugoslovanski denar bo izdelan iz takozvane gama-kovine, to je neke nove iznajdene zmesi cinka in bakra, ki je jako lahka in trpežna.

* **Južna železnica.** Gospod ravnatelj Vrečko odide v kratkem na Dunaj, kjer bo stalno zastopal pri generalnem ravnateljstvu ljubljansko obratno ravnateljstvo. Kolikor nam je znana njegova energična osebnost, ga bo pač težko pogrešalo tukajšnje ravnateljstvo, ki je še vedno v razvoju. Uprava južne železnice hoče po svoje rešiti „regime provisoire“. Z odhodom g. Vrečka nastopijo neke personalne spremembe v ravnateljstvu.

* **Prepoved nočnega dela.** Nekateri pekovski mojstri kljub prepovedi nočnega dela v pekarski obrti še vedno delajo kljub raznim kaznim od strani oblasti. Zato bo obrtna oblast nastopila z bolj strogimi denarnimi kaznimi in zaporu ter tudi odvzela izvrševanja nadaljne obrti. Policijsko ravnateljstvo bo revidiralo v nočnih urah pekarn — ker nekateri pomočniki so primorani delati, drugače jih mojstri odnese od dela. Slučaje o kršenju nočnega dela se naj naznani obrtnemu nadzorništvu v Ljubljani in Celju ter tudi mestnim magistratom ali pa glavarstvu po deželi.

* **Stanovanjsko vprašanje.** Celokupna deželna vlada za Slovenijo je ravnokar izdala naredbo, tičočo se stanovanjskega vprašanja. Glasom te naredbe smo podjetje, oziroma zasebnik, ki jemlje tuje obrtoma pod streho, prepustiti sobo (ležišče) le osebi, kateri je državni stanovanjski urad nakazal sobo in ležišče, in sicer le za dobo, ki jo je določil ta urad. Stanovalec sme sobo šele potem prepustiti upravičencu, ko mu le-ta vroči uradno nakaznico, ki jo mora vpričo stanodajalca svojeručno podpisati. Če upravičenec vzame k sebi na bivanje neupravičene osebe ali če zapusti sobo, preden poteče doba, navedena v nakaznici, mora stanodajalec to takoj javiti stanovanjskemu uradu. Nakaznica ostane pri stanodajalcu, ki jo mora hraniti tri mesece, ter jo na zahtevo izročiti stanovanjskemu uradu. Pregreški zoper

† Umrli. †

Da omočimo tudi manj premožnim slojem objavljati naznanila o umrlih in zabvalih, priobčujemo te male oglase. Vsaka vrstica stane 5 K.

† **Možina Franja**, hči kajžarja, rojena v Rodniku. Pogreb 30. sept. ob pol dveh iz mrtvašnice deželne bolnice.

† **Vidmar Marija** iz Voka št. 53, stara 53 let. Pogreb 1. okt. ob pol dveh iz mrtvašnice deželne bolnice.

Išče se krojač kot namestnik mojstra več nekaj urezovanja, voljan pa, se privaditi temeljiteje. Vljuden in oglašen nastop. Dober poznavalec vsakega krojaškega dela in predvsem popolnoma zanesljiv. Naslov pod „št. 87“ na upravnistvo „Jutra“.

Roncipijenta s substitucijsko pravico išče odvetnik dr. **Vladimir Serneo** v Mariboru. Vstop takoj.

Rumovo esenco in vse druge esence kupuje v vsaki množini **Agentura Fralnd, Sarajevo**, poštini predel 2-2.

Sobo z električno razsvetljavo iščeta dva srednješolca. Cena postranska stvar. Cenjene ponudbe na upravo lista pod „Jutra“.

Zaboje in kante od ameriškega petroleja in kupi **Sever & Komp.**, Ljubljana, Wolfova ulica.

Mebilirano sobo, če mogoče s klavirjem, išče učiteljica. Eventualno za dve osebi. Ponudbe prositi na upravo „Jutra“ pod „Nufno“.

PERICA za oden ali dva dni v tednu se išče. Plača po dogovoru. Hrana dobra. Naslov se 246 izve v upravnistvu „Jutra“.

F. Oražem & Jančar pleskarja **Ljubljana, Breg št. 6** se priporočata slavnemu občinstvu za vsa pleskarska dela.

Samo danes in jutri kupujem

umetne zobe po visokih cenah **KARNER, hotel Slon, soba 79.**

Več raznašalk za novoustanovljene okraje ljubljanske sprejme takoj uprava „Jutra“, Sodna ulica 6.

Na drobno! Na debelo!
Čaj
JOS. FABIANI
Ljubljana, Prešernova ulica 54, nasproti glavne pošte
telefon interurb. 548.
Velika zaloga špicerijskega in kolonijalnega blaga, likerjev, namiznih 116 in dezertnih vin.

Naročajte dnevnik „Jutra“!

Krompir lep, sub. na cele vagone prodaja vsake vsaka postaja v Sloveniji 150 K 100 kilogramov dokler traja zaloga
orehe letošnjega pridelka v vsaki množini, le zdravo, lepo, dobro sušeno blago, kolodvor Ljubljana ali v skladišču Jadrana dostavljeno, po solidnih cenah, vreče se dopolnjejo za polnitev.

Fran Ogrizek trgovec v Mariboru.

Charles Princ Ljubljana

Manufaktura Zaloga: Turjaški trg 1. Pisarna: Zidovska ulica 1/1.

Nova partija gonilnih jermenov došla.

Dobavlja: „Drava“, lesna trgovska in industrijska delniška družba Maribor.

Tatu že imamo!

Založila in izdala „Domovina“.
Tiskarna Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.
1920.

„JADRAN“ d. z o. z. 21 104-11
Ljubljana, Dunajska cesta št. 9
ima v skladišču in oddaja po najnižjih cenah:
Pšenično moko, pšenico, koruzo, oves, koruzo za krmo, pšenične otrobe, proseno kašo, ješprenj, sladkor, češki, v kockah, ameriški, Java kristal beli, kavo, najfinije namizno jedilno olje, testenine, sir, riž, Ceylon-čaj, poper v zrnju, sol, vžigalice, milo in petrolej, belo čiščen, sukneno in manufakturno perilno blago, čevlje, moške, ženske in deške, ročno delo, trpežno, v vseh številkah.

Naročajte spise o naši državi:
A. Melik: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev, I. del 15 K, II. del I. snop. 21 K, 2. snop. 21 K.
Dr. Naradin: Naš sadašnji ustavni položaj. Cena 16 K.
Dokumenti o jadranskem vprašanju. Cena 18 K.
Po pošti priporočeno velja vsaka knjiga K 1-40 več.
Naročila sprejema Tiskovna zadruga v Ljubljani, Sodna ulica 6.

Več kolporterjev sprejme takoj uprava „Jutra“, Sodna ulica št. 6.

Kontoristinja prvo vrsta moč izvežbana v vseh pisarniških poslih, se išče za veletrgovino z žitom. Ose, ki so že v tej stroki delovale, imajo prednost. Plača po dogovoru. Ponudbe pod „žito“ se prosijo na upravnistvo tega lista.

Modni atelje M. Šarc prevzema 30pet naročila.
Sprejemne ure od 10. do 12. in od 3. do 6.
Hongresni trg 4. 218 2-2 Gerberjeva hiša.

Volilni red za **Ustavotvorno Skupščino** kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Priredil dr. Stefan Šagadin.
Cena 16 K. — 1920. —
Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani.
Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

DELNIŠKA TISKARNA D. D.
(prej Tiskarna Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg)
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 16
se priporoča 35 10
za izdelovanje vseh tiskovin od posetnic do najumetnejšega barvnega tiska, kakor tudi za natiskovanje listov, časopisov, trgovinskih in uradnih tiskovin. Vsa ta dela izvršuje kar najhitreje in po strogo strokovnih pravilih.
Obenem priporoča knjigoveznico, svojo najbolj urejeno ki izvršuje knjigoveška dela od najpreprosteje do najfineje vrste.

Nepremakljivi dežni plašči iz pristnega angleškega Waterproof cloth
se dobe pri tvrdki 165 8-4
A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg št. 10.

ČEVLJI TOVARNE
Peter Kozina & Ko., Tržič
se prodajajo zaradičasne opustitve obrata, dokler traja zaloga, po znatno nižanih cenah
na debelo in drobno.
Izdelki zajamčeni samo iz najboljšega usnja.
Zaloga: Ljubljana, Breg št. 20.
Pri naročilih je dobro, ako se sklicujete na oglas v „Jutra“.